
СТРАТЕШКИ ОКВИРИ ОСПОРАВАЊА ВОЈНЕ НЕУТРАЛНОСТИ СРБИЈЕ*

УДК 355.02(497.11)

DOI <https://doi.org/10.22182/spm.specijal2022.9>

Оригинални научни рад

Александар Митић*

Институт за међународну политику и привреду

Петар Матић

Институт за политичке студије

Сажетак

Иако потврђена резолуцијом Народне скупштине Републике Србије, стратешким документима и изјавама српских и иностраних, па и НАТО званичника, војна неутралност Србије је истовремено оспоравана. То оспоравање је прати од усвајања резолуције 2007. године, и непрестано се подгрева у невладиним, страначким, експертским и међународним круговима. У раду се анализирају стратешки оквири (фрејмови) који се користе у ту сврху.

У анализи се истражује да ли се и како у евроатлантским круговима користи двоструки

---

* Рад је настао у оквиру научноистраживачког пројекта „Србија и изазови у међународним односима 2022. године“, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, а реализује Институт за међународну политику и привреду током 2022. године.

** E-mail: aleksandar.mitic@diplomacy.bg.ac.rs.

наротив према војној неутралности Републике Србије. Први, формалан и одобравајући. Други, неформалан и оспоравајући. Такав двоструки наротив балансира између, с једне стране, тежњи српског јавног мњења које се против чланству, и с друге стране, надања да ће „политика отворених врата“ за проширење НАТО ипак дати резултата када је у питању интеграција Републике Србије у ову организацију. Овакав приступ потенцијално дестабилизује концепт војне неутралности Србије али и јача пориве за њеним даљим нормативним утврђивањем.

Кључне речи: војна неутралност, Србија и НАТО, војска, спољна политика, стратешка комуникација

ОСПОРАВАЊЕ ВОЈНЕ НЕУТРАЛНОСТИ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Војна неутралност Србије је ништавна јер није међународно призната. Она је привремена, а након уласка Црне Горе и Северне Македоније у НАТО – чак и неодржива. Заснована је на анти-НАТО емоцијама које амплификују руске дезинформације и наративи. Прескупа је, успорава улазак у Европску унију и долазак западних инвестиција.

Довољан је легитимичан поглед на бројне анализе и изјаве западних, али и појединих српских стручњака, активиста, званичника и новинара, да би се увидело постојање дискурса оспоравања војне неутралности Републике Србије.

Иако је војна неутралност потврђена резолуцијом Народне скупштине Републике Србије, стратешким документима и изјавама српских, иностраних, па и НАТО званичника, њено оспоравање се истовремено непрестано подгрева у невладиним, страначким, експертским и међународним круговима.

У овом раду ћемо анализирати стратешке оквири (фрејмове) који се користе у сврху оспоравања војне неутралности. Ти оквири ће нам помоћи да идентификујемо наративе који се употребљавају, као и комуникационе тактике које их подржавају.

Уочавамо употребу двоструког наратива о војној неутралности у евроатлантским круговима. С једне стране, постоји формалан и позитиван однос према војној неутралности Србије, заснован на поштовању тежњи српског јавног мњења, које већински подржава такву политику. С друге стране, постоји дискурс који долази из структура које често нису формално везане за НАТО и државе чланице, а које оспоравају војну неутралност. Уосталом, сама званична политика „отворених врата“ коју промовише НАТО у својим званичним документима, представља идеалну подлогу за игру наративног балансирања.

Резултат је, с једне стране, потенцијална дестабилизација концепта војне неутралности. С друге стране, међутим, као одговор на ове напоре рађају се пориви за активнијом стратешком комуникацијом и даљим нормативним уређењем у циљу снажније потврде легитимитета овог стратешког опредељења.

ВОЈНА НЕУТРАЛНОСТ СРБИЈЕ – У ПОТРАЗИ ЗА ЛЕГИТИМИТЕТОМ

Годину дана након што је на самиту шефова држава НАТО у Риги постала чланица програма „Партнерство за мир“, Србија је 26. децембра 2007. добила одлуку Народне скупштине „о проглашењу војне неутралности Републике Србије у односу на постојеће војне савезе до евентуалног расписивања референдума на којем би се донела коначна одлука о том питању“ (Narodna skupština Republike Srbije 2007). Резолуција о заштити суверенитета, територијалног интегритета и уставног поретка Републике Србије је донета непосредно након што је, након састанка Савета Европске уније у Бриселу 14. децембра, започела последња фаза координиране акције ЕУ и НАТО усмерене на подршку једностраном проглашењу независности

Косова и Метохије од стране лидера косовских Албанаца, које је и уследило 17. фебруара 2008. године.

Упркос чињеници да је за скупштинску резолуцију гласало 220 посланика, војна неутралност Србије је од првог дана оспоравана од стране поборника уласка у НАТО. По њима, само доношење резолуције је било последица „политичке трговине“ између тадашњег председника Србије Бориса Тадића и председника Владе Србије Војислава Коштунице, који је био кључни заговорник проглашења војне неутралности. Упркос његовом одласку с власти 2008. године резолуција није укинута. Војна неутралност се, међутим, нашла под притиском с обзиром на новопрокламовану политику по којој „ЕУ нема алтернативу“. С обзиром на подударност чланства у ЕУ и НАТО, као и комплементарност „западних вредности“ које промовишу ове две организације, поборници чланства у Алијанси су сматрали да је неопходна промена стратешког става. Овакав став је охрабрен чињеницом да је део Владе, а пре свега тадашњи министар одбране Драган Шутановац, заступао евроатлантске ставове. Тако су шефови држава НАТО на самиту у Стразбуру 2009. године у закључцима подржали „исказану приврженост Владе за интеграцију Србије у евроатлантску заједницу народа“ (НАТО 2009). Генерални секретар НАТО-а Андерс Фог Расмусен (*Anders Fogh Rasmussen*) изјавио је 2010. године да је „будућност Србије у интеграције у евроатлантску заједницу – НАТО и ЕУ (...) те да ће „учинити максимум“ у циљу прикључења Србије Алијанси „приступом корак по корак какав је тражила српска страна“ (*Blic* 2010). Притисак на војну неутралност ишао је и неформалним каналима. Депеша 1010BELGRADE324 послата из Амбасаде САД у Београду – објављена захваљујући Викиликсу 2010. године – дала је увид у „рецепт за НАТО дебату у Србији“ који је предложила тадашња амбасадорка Мери Ворлик (*Mary Warrlick*) (*Wikileaks* 2010). Она је тада оценила да је прави тренутак да САД ангажују „средства за медијску обуку, грантове за демократизацију и ресурсе Амбасаде ка теми евроатлантске интеграције“, те да су дотадашње активности у том правцу – укључујући у сарадњи са НАТО „контакт амбасадом“ у Београду – „допринеле садашњем преиспитивању става Србије о неутралности“ (*Wikileaks* 2010). С друге стране,

поборници војне неутралности Србије – у том тренутку пре свега окупљени око опозиционе ДСС Војислава Коштунице – осетили су да је тренутак за „контра удар“. Покренули су петицију у којој су оптужили власт да жели да уведе Србију у НАТО супротно вољи народа и ван очију јавности, те су затражили хитан референдум о чланству с циљем спречавања оваквог сценарија. У јануару 2010. године, петиција 200 интелектуалаца и јавних личности – међу којима су били и митрополит Амфилохије, Емир Кустурица, Матија Бећковић, Добрица Ћосић, Љуба Поповић, Михаило Ђурић, Драгослав Михаиловић, Момо Капор – неочекивано је развила дебату о НАТО. Амбасадорка Ворлик је закључила да се министар Шутановац „након ватрене олује са којом се суочио после његових коментара о могућем чланству Србије изгледа повукао од давања таквих јавних изјава“, као и да ће „покретање јавног мњења по питању НАТО-а бити дуг и тежак пут“, али да је чланство питање „када“, а не „да ли“ с обзиром на „растући тихи консензус у оквиру садашње владе“ (*Wikileaks* 2010). Ипак, реперкусије петиције, укључивање званичника Руске Федерације у дебату и стрепња од реакције шире јавности додатно су успорили овај процес.

На изборима 2012. године, Коштуничин ДСС је пружио подршку кандидату Српске напредне странке Томиславу Николићу у другом кругу председничких избора договором којим је предвиђено да се грађани о „политичкој и о војној неутралности изјасне на референдуму“ (*NSPM* 2014). Николићева победа и долазак СНС на власт ослабила је позиције заговорника уласка у НАТО, иако је заговарање уласка у НАТО настављено организацијом низа пројеката, скупова, конференција, трибина и медијских програма. Јачање мултивекторске спољне политике Србије нарочито је уследило након украјинске кризе 2014. године и њених последица (Трара 2016). С једне стране, Србија је наставила – па и интензивирала сарадњу с НАТО, укључујући и кроз потписивање и имплементацију Индивидуалног програма партнерства (ИПАП), те бројне вежбе са НАТО и њеним чланицама. С друге стране, ојачана је и војно-техничка сарадња са Руском Федерацијом и Народном Републиком Кином, која је

најавила снажније присуство у региону својом иницијативом „Појас и пут“.

У регионалном контексту, поборници чланства у НАТО били су охрабрени чињеницом да је Црна Гора 2017. године ушла у Алијансу гласањем у Скупштини, без народног референдума и упркос већинском противљењу грађана. Република Македонија је 2019. године зарад чланства у НАТО променила и своје име. С друге стране, Босна и Херцеговина је остала располућена због све снажнијег отпора Републике Српске даљим евроатлантским интеграцијама, што је и потврђено у октобру 2017. године усвајањем резолуције Народне скупштине о војној неутралности.

Унутар Србије, владајућа Српска напредна странка је војну неутралност истакла као принцип. За председника Александра Вучића, „Војска Србија чуваће и штитити војну неутралност, али не на папиру, већ стварну војну неутралност“ (*Tanjug* 2020), те се „то опредељење не доводи у питање“ (*Indeks* 2020). Овакве поруке од 2012. године редовно су слали и председници Владе Србије, министри спољних послова и одбране. Одређену конфузију око политике СНС стварала је, пак, чињеница да су поједини посланици ове странке – попут Драгана Шормаза и Зорана Драгишића – дугогодишњи снажни заговорници чланства Србије у НАТО. Међутим, утисак је да ови дисонантни ставови ипак остају у значајној мањини у владајућој странци и коалицији.

Тако је владајућа већина у Народној скупштини 2019. године усвојила два стратешка документа која јасно потврђују опредељење Републике Србије – Стратегију националне безбедности и Стратегију одбране. У Стратегији одбране се истиче да је војна неутралност „одбрамбени интерес Републике Србије који је произишао из њених националних вредности и интереса и међународног положаја“ (*Ministarstvo odbrane Republike Srbije* 2019a, 8-9).

У Стратегији националне безбедности се додатно истиче да војна неутралност „није препрека за развој партнерске сарадње у програму Партнерство за мир“, те да „Република Србија нема намеру да постане чланица НАТО, нити другог војно-политичког савеза, али жели да са свим партнерима у

свету унапређује у свету унапређује међусобно поверење и остварује заједничке циљеве“ (Ministarstvo odbrane Republike Srbije 2019b, 21)

На међународном плану, низ НАТО званичника, али и амбасадора НАТО чланица у Београду, нагласило је да поштују војну неутралност Србије. Генерални секретар НАТО Јенс Столтенберг (*Jens Stoltenberg*) истиче да Алијанса поштује војну неутралност Србије, и да „као суверена земља, Србија има право да бира свој пут” (*RTS* 2021), а његов заменик, Мирча Геоана (*Mircea Geoana*), додаје да „можете имати снажне односе са партнерима – попут Аустрије или Финске, а да они нису чланице“ (*FoNet* 2021). На насловној интернет страни Војне канцеларије за везу НАТО у Београду истакнуто је да „НАТО поштује одлуку Србије да спроводи политику војне неутралности“ (NATO Military Liaison Office 2021), а њен шеф Томазо Витале (*Tommaso Vitale*) наглашава да „смо одувек били јасни и доследни по овом питању на свим нивоима, од генералног секретара Столтенберга, преко разних НАТО званичника, мојих претходника, до мене сада“ (Ђурђевић i Гоћанин 2020).

Сасвим другачији утисак, па и намере, остављају међутим аналитичари, медији и невладине организације из НАТО земаља, као и они који чији су пројекти финансирани из евроатлантских извора. Њихово оспоравање војне неутралности је константно. Стога ће оно бити предмет нашег истраживања.

МЕТОДОЛОГИЈА

Мултивекторска спољна политика Републике Србије последица је, у значајној мери, и транзиције ка мултиполарном свету (Proroković 2017) Ту транзицију прати неизвесност и борба за легитимитет држава у међународним односима. Политичка, војна, економска и културна моћ се у том напору пројектује путем „стратешке комуникације“ – „система координираних комуникационих активности које смишљено спроводе организације ради унапређења своје мисије, омогућавајући разумевање циљне групе, проналазећи канале и методе комуницирања са том публиком, развијајући и примењујући идеје и ставове који кроз те канале и методе

промовишу одређени тип понашања или мишљења“ (Mitić 2016, 8).

Легитимитет путем стратешке комуникације се заснива на перцепцији и интерпретацији, што захтева од држава и организација да задобију поверење, друштвени капитал и мреже да би пројектовали свој дискурс, наратив и моћ (Mitić and Atlagić 2017).

Најприкладнији елемент за анализу стратешке комуникације представља „оквир“ („фрејм“) који се користи у јавном дискурсу, укључујућу и медијском. Путем „оквира“ уобличава се начин на који желимо да публика интерпретира одређену тему, и у ту сврху се бирају и наглашавају одређени аспекти теме: како представити ситуације, атрибуте, изборе, акције, питања и одговорности да би се постигли циљеви (Hallahan 1999).

Халахан истиче да „као што рам уоквирује слику, тако и стратешки комуникатори користе фрејмове порука да би истакли одређене елементе теме тако што укључују и фокусирају пажњу на њих, док искључују друге аспекте“ (Hallahan 2008, 4856). Стратешко уоквиравање (стратешки фрејминг) стога представља „смишљену употребу“ техника „преношења значења и фокусирања пажње публике на посебне делове поруке или аспекте одређеног питања како би се добили позитивни одговори“ (Hallahan 2008, 4856).

Фрејмови се могу разумети само као део наратива. Стога државе и организације у својој стратешкој комуникацији користе оквире и дискурс да би уобличавали „стратешки наративе“ – односно начине да се „конструирају заједничко значење међународне политике, утиче на перцепције, веровања и понашања домаћих и међународних актера“ (Miskimmon, O’Loughlin and Rosselle 2012, 3).

У том контексту, анализираћемо фрејмове који се користе у третирању питања војне неутралности Републике Србије. У анализи се нећемо бавити самим квалитетом аргументације оквира, односно њиховом деконструкцијом. Испитаћемо који фрејмови се најчешће употребљавају у оспоравању војне неутралност Србије, што би могло да пружи увид у наратив оспоравања.

Анализираћемо прилоге који су јавно доступни и објављени у периоду од 2016. до 2021. године, односно у периоду снажнијег пројектовања политике проширења НАТО на Западни Балкан – пре свега у Црној Гори и Северној Македонији – али и растуће забринутости у западним политичким круговима због све већег утицаја „трећих актера“ у региону, пре свега Руске Федерације и Народне Републике Кине.

Сваки анализирани прилог садржи директну референцу на термин „војна неутралност“ који се односи на Републику Србију.

Анализираћемо медијске извештаје, изјаве, документа и друге прилоге на тему војне неутралности Србије који су објављени од стране медија, НВО и института из држава НАТО, из медија и организација из Републике Србије које добијају донације из држава НАТО, или оних медија и организација у чијим прилозима су извори фрејма припадници организација које добијају донације из држава НАТО – а на основу јавно доступних података.

На основу прелиминарног истраживања, уочили смо одређене оквире који ће бити предмет анализе. То су следећи оквири:

О – 1: Војна неутралност Србије је ништавна јер није међународно призната

О – 2: Војна неутралност Србије је неодржива због географског окружења којег чине НАТО чланице

О – 3: Војна неутралност Србије угрожава односе са Западом, интеграцију у ЕУ и усклађивање са Заједничком спољном и безбедносним политиком ЕУ

О – 4: Војна неутралност Србије је економски неисплатива и неодржива

О – 5: Војна неутралност Србије дезоријентира њену спољну политику

О – 6: Војна неутралност је нејасан и/или превазиђен концепт

Оквире бисмо могли груписати у три тематске целине. Први сет оквира се односи на концептуално оспоравање војне неутралности (оквири О-1 и О-6). Други сет се односи на геополитичко оспоравање (оквири О-2, О-3 и О-5). Трећи се односи на економско оспоравање (оквир О-4).

АНАЛИЗА

Анализирано је 40 текстова које су објавили медији (Радио Слободна Европа, Дојче Веле (*Deutsche Welle*), Њузвик (*Newsweek*), Јуропјен Вестерн Балканс (*European Western Balkans*), Глас Америке итд.) и организације (Истраживачки центар Конгреса САД (*Congressional Research Service*), Француски институт за међународне и безбедносне послове (*Institut des Relations Internationales et Stratégiques*), Београдски центар за безбедносну политику, Центар за стратешке политике, Центар за евроатлантске студије, итд).

У текстовима је идентификовано следећих 67 оквира:

О – 1: *Војна неутралност Србије је ништавна јер није међународно призната* – 14 пута

Пример: „Једнострано проглашена војна независност Србије није призната ни од једне државе у оквиру међународне заједнице, што је по неким дефиницијама неопходно за легитимитет“ (СЕАС 2017, 65).

О – 2: *Војна неутралност Србије је неодржива због географског окружења које чине НАТО чланице* – 14 пута

Пример: „И то на земље које се налазе у најближем суседству Србије, тако да је она постала, изузев мањег дела западне границе (БиХ). држава у потпуности територијално и војно окружена чланицама НАТО алијансе, што у време усвајања парламентарне резолуције није био случај, јер су се НАТО-у Албанија и Хрватска са статусом пуноправног члана и ратификације у националним парламентима земаља НАТО прикључиле 2009. године, а Црна Гора у јуну 2017“ (Луковић 2019).

О – 3: *Војна неутралност Србије угрожава односе са Западом, интеграцију у ЕУ и усклађивање са Заједничком спољном и безбедносним политиком ЕУ* – 12 пута

Пример: „Саговорници Гласа Америке на ову тему се слажу да је војна неутралност тешко одржива и из угла опредељености Србије да постане чланица ЕУ“ (Nenadović 2018).

О – 4: *Војна неутралност Србије је економски неисплатива и неодржива* - 10 пута

Пример: „Бити у потпуности неутралан је изузетно скупо, и мислим да српски лидери то знају. Мислим да је проблем са Србијом што желе да буду у потпуности неутрални и да подједнако балансирају обе стране, али они то не могу себи да приуште, па покушавају ескивирање на разне начине“, каже Арне Санес Бјорстад (*Arne Sannes Bjornstad*), амбасадор Норвешке у Београду. „То им даје мање безбедности а више трошкова“ (Maза 2018).

О – 5: *Војна неутралност Србије дезоријентисше њену спољну политику* – 9 пута

Пример: „Када се упореде званична документа и потези који се повлаче у реалности, јасно је да је војна неутралност више одраз стратешке дезоријентисаности, него производ свеобухватне процене безбедносних ризика и потреба система одбране“ (Ignjatijević 2020).

О – 6: *Војна неутралност је нејасан и/или превазиђен концепт* – 8 пута

Пример: „Сама војна неутралност је узета за готово, без обзира на екстремно непрецизну и инфериорну дефиницију из „Резолуције 2007. године која дефинише неутралност као временски ограничену („војна неутралност у односу на постојеће војне алијансе“)“ (National Convention on the European Union Working group for Chapters 30 and 31, 2019).

Графикон 1: Број евидентираних оквира оспоравања војне неутралности Србије

Извор: Обрада аутора

Резултати, дакле, показују да се највећи број оквира који оспоравају војну неутралност Републике Србије тичу аргументације да она „није међународно призната“ и да „угрожава односе са Западом“ (по 14 пута). Следе оквири по којима је војна неутралност „географски неодржива“ (12 пута), односно „економски неодржива“ (10 пута). Оквир по којем војна неутралност Србије „дезоријентише спољну политику“ се појављује девет пута, а онај по којем је војна неутралност „нејасна и превазиђена“ осам пута.

Уколико бисмо посматрали резултате груписане по тематским целинама које смо дефинисали, долазимо до следећих података:

Сет 1: Концептуално оспоравање војне неутралности (О-1 и О-6) - 22 пута

Сет 2: Геополитичко оспоравање војне неутралности (О-2, О-3 и О-5) - 35 пута

Сет 3: Економско оспоравање војне неутралности (О-4) - 10 пута

Дакле, највећи број фрејмова се тичу геополитичког оспоравања војне неутралности (35 пута), следи концептуално оспоравање (22 пута), те најзад – економско оспоравање – које се појављује десет пута у анализираним текстовима.

Графикон 2: Оквири о војној неутралности по тематским целинама

Извор: Обрада аутора

ЗАКЉУЧАК: ПЕРСПЕКТИВЕ И ПОЛИТИЧКИ ЗАКЉУЧАК

Уколико посматрамо опхођење већине званичника НАТО или држава чланица Алијансе, уочавамо дискурс који уважава или барем толерише војну неутралност Републике Србије. Јасно је да је тај приступ доминантан у јавним наступима последњих година. Сама чињеница да се понавља приликом сваког сусрета највиших српских званичника са представницима Алијансе, као и да се таква формулација налази на сајту Војне канцеларије за везу НАТО у Београду, указује да није реч о *ad hoc* ставу. Нешто ређи су амбивалентнији, али и потенцијално индикативни ставови, које, на пример, износе заменик помоћника генералног секретара НАТО Џејмс Апатурај (*James Appathurai*), када истиче да „ако сте неутрални, то не значи да не треба да се

браните, већ да ћете се бранити сами, без туђе помоћи, а то кошта“ (*FoNet* 2019), или амбасадор НАТО чланице Норвешке у Београду, Арне Санес Бјорнстад, када оцењује да намера Србије да буде војно неутрална доноси „мање безбедности а више трошкова“ (*Maza* 2018).

Истовремено, из редова чланица НАТО стижу контрадикторни ставови. Свега пет дана након што је у августу 2019. године, Влада Републике Србије усвојила стратегије о националној безбедности и одбрани у којој се јасно истиче опредељеност за војну неутралност, земље Квинте (све чланице НАТО – САД, Велика Британија, Француска, Немачка, Италија) су, у контексту дијалога Србије „Косова“, позвале „обе стране да се уздрже од акције које угрожавају коначну решење, а које је неопходно обема државама у циљу постизања ширих евроатлантских интеграција и бенефита који их прате“ (*NI* 2019).

На саопштење Квинте, реаговао је амбасадор Руске Федерације у Београду Александар Боцан-Харченко, истичући да „није јасно зашто се ради о евроатлантским интеграцијама“, те да „Квинта поново игнорише став Србије о војно-политичкој неутралности“ (*NSPM* 2019).

Не треба заборавити ни чињеницу да НАТО задржава и јасно истиче своју политику „отворених врата“ према евентуалним будућим кандидатима за чланство, укључујући на Западном Балкану, што је став који се понавља на свим самитима и министарским састанцима држава чланица.

Дакле, иако с једне стране НАТО званичници „поштују“ војну неутралност Србије, с друге стране оставља се јасна могућност за промену става и јасно истичу предности „чланства у евроатлантској породици“.

У незваничном сектору – укључујући медије, аналитичаре, институте и невладине организације – дискурс је суштински критичнији према војној неутралности Србије. Наша анализа је указала на оквире који се употребљавају приликом оспоравања војне неутралности. Највећи број тих оквира припадају тематској целини везаној за геополитичка питања. Истиче се да је војна неутралност неодржива јер је Србија

све више окружена НАТО чланицама; да је она дугорочно неспојива са чланством у ЕУ и да урушава спољнополитичку оријентисаност. Други сет оквира, који се тиче концептуалног оспоравања, истиче да је војна неутралност међународно непризната, превазиђена и нејасна. Трећи сет оквира фокусира се на економску неодрживост спровођења војне неутралности.

Јасно је, дакле, да можемо да говоримо о „двоструком наративу“ према војној неутралности Републике Србије у евроатлантским круговима: званичан наратив који је већински одобравајући, те незваничан који је већински оспоравајући.

Ипак, чак и када се сведемо на незванични ниво, аргументација и дискурс оспоравања војне неутралности су приметно умеренији него у случају критике српско-руске сарадње. Анализа оквира у анализама института из ЕУ-НАТО земаља је показала да се руско-српска сарадња искључиво перципира и представља у негативном светлу, те да је наратив о „руском малигном утицају“ проширен на јасан наратив о „руско-српској сарадњи као хибридној претњи“. Тако су уочени оквири који руско-српску сарадњу описују као опасну у политичкој сфери (угрожавање регионалне безбедности и интеграције у западне структуре), безбедносној сфери (милитаризација, ширење неповерења), економској сфери (енергетски монопол и спречавање диверзификације), верској сфери (угрожавање међуверске коегзистенције), невладиној сфери (ширење међуетничких тензија), те информативној сфери (дезинформисање и контаминирање регионалног медијског екосистема) (Mitić 2019).

Један од разлога за умеренији дискурс у оспоравању војне неутралности свакако представља чињеница да је оспоравање – барем делимично – у колизији са „уважавајућим“ званичним ставом НАТО. Јасно је да би радикалнија критика на рачун војне неутралности Србије морала истовремено да доведе у питање и изјаве званичника Алијансе. Истовремено, чак и највећим критичарима војне неутралности је све видљивије да је она дугорочно стратешко опредељење Републике Србије, те да је подршка чланству у НАТО међу грађанима Србије изузетно ниска.

С аспекта стратешке комуникације НАТО-а, неконзистентност између НАТО званичника – попут генералног секретара Јенса Столтенберга – и саопштења Контакт групе – коју чине водеће НАТО чланице – на први поглед слаби кредибилитет става Алијансе. Међутим, оваква констатација би била релевантна само уколико би став НАТО званичника о војној неутралности био искрен у стратешком, а не само лукав у тактичком смислу.

Уколико челници Алијансе наставе са подршком чланству Босне и Херцеговине у НАТО – упркос противљењу Републике Српске и Резолуцији о војној неутралности – те сугестијама о будућем чланству „Косова“ - након евентуалног споразума између Београда и Приштина – тешко је поверовати у то да је чланство Србије заувек стављено *ad acta*, што отвара питање да ли се ради у неку руку о тактици „кувања жабе“.

У том смислу, незванични извори који оспоравају војну неутралност Србије би могли да се посматрају као они чија је улога да „подгревају лонац“, макар и на ниској ватри.

Дакле, да ли се војна неутралност Србије заиста поштује или се у самој Алијанси или појединим чланицама чека пригодан тренутак за притисак ка дубљим евроатлантским интеграцијама, односно самом чланству у НАТО, као што је био случај пре једне деценије?

Успешна стратешка комуникација претпоставља прилагођавање порука циљној групи. У том смислу, поштовање војне неутралности – која је стратешка одлука Републике Србије и има снажну подршку јавности – јесте логичан потез званичника Алијансе и држава чланица.

Од кључне важности за стратешку комуникацију је и флексибилност која отвара могућност за разне тактичке опције. Са том аспекта, слање порука „ниског интензитета“ путем незваничних канала – преко аналитичара, института и невладиних организација – којима се оспорава војна неутралност може да буде успешног комуникационог арсенала. Уколико је циљ дестабилизација перцепције одрживости војне неутралности у српском јавном мњењу, овакав приступ је разумљив. Уколико није, питање је ко, зашто и са којим циљевима угрожава званичан НАТО наратив.

Који год да је случај у питању, међутим – било да је „двоструки наратив“ део интенције или не – за стратешку комуникацију НАТО некохерентност порука које стижу до српске јавности може потенцијално да буде „мач са две оштрице“. Може, наиме, да доведе то „информационог братоубиства“, односно феномена негативног утицаја информационих кампања на савезнике и њихове операције. Последице могу да буду конфузија, губитак поверења и кредибилитета.

Осим мониторинга порука и покушаја разумевања стратешке комуникације усмерене ка њеној војној неутралности, Србија има два правца одговора на комуникационој разини.

Најпре, Република Србија може да ради да изградњи активне стратешке комуникације о војној неутралности (Mitić and Atlagić 2019). Таква стратешка комуникација би превазилазила геополитичко правдање балансирања између сарадње са НАТО у оквиру Партнерства са мир с једне стране, и сарадње са Руском Федерацијом и ОДКБ, те Народном Републиком Кином с друге стране. Предвидљива улога војно неутралне Србије у доприносу пре свега регионалној стабилности мора да буде комуницирана стратешки и јасно јавности у земљи и иностранству како би ојачала свој легитимитет.

Уз то, њеном легитимитету би у комуникационом смислу допринело и нормативно јачање концепта војне неутралности, попут доношења Закона о војној неутралности, који би био јасан сигнал чврстине и перманентног стратешког опредељења Републике Србије.

РЕФЕРЕНЦЕ

- Blic*. 2010. „Rasmusen: Perspektiva Srbije u NATO.“ 20.05.2010. <http://www.blic.rs/vesti/politika/rasmusen-perspektiva-srbije-u-eu-i-nato/w0rk9ns>.
- Đurđević, Mila i Sonja Gočanin. 2020. „Šef NATO kancelarije: Poštujemo vojnu neutralnost Srbije.“ *Radio Slobodna Evropa*. 1.06.2020. <https://www.slobodnaevropa.org/a/nato-tommaso-vitale-postujemo-vojnu-neutralnost-srbije/30641801.html>.

- Ignjatijević, Marija. 2020. „Stavovi građana o vojsci su plod medijske manipulacije.“ *European Western Balkans*. 2.12.2020. <https://europeanwesternbalkans.rs/stavovi-gradjana-o-vojski-odraz-medijske-manipulacije/>.
- Indeks*. 2020. „Vojna neutralnost Srbije se ne dovodi u pitanje.“ 15.12.2020. <https://www.indeks.rs/vojna-neutralnost-srbije-se-ne-dovodi-u-pitanje/>.
- Luković, Dragan. 2019. „Vojna neutralnost Srbije.“ *Savet za strateške politike*. 10.07.2019. <https://cfsp.rs/2019/10/07/vojna-neutralnost-srbije/>.
- Maza, Cristina. 2018. “Stuck Between NATO and Russia, Serbia Wants to Forge Its Own Military Path”. *Newsweek*. 12.11.2018. <https://www.newsweek.com/stuck-between-nato-and-russia-serbia-wants-forge-its-own-military-path-1210762>.
- Ministarstvo odbrane Republike Srbije. 2019a. „Strategija odbrane Republike Srbije“. Narodna skupština Republike Srbije. http://www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/lat/pdf/akta_procedura/2019/2207-19%20-%20lat..pdf.
- Ministarstvo odbrane Republike Srbije. 2019b. „Strategija nacionalne bezbednosti Republike Srbije.“ Narodna skupština Republike Srbije. http://www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/lat/pdf/akta_procedura/2019/2206-19%20-%20Lat..pdf.
- Miskimmon, Alister, Ben O’Loughlin and Laura Rosselle. 2013. *Strategic Narratives: Communicative Power and the New World Order*. New York: Routledge.
- Mitić, Aleksandar. 2016. „Integracija tehnika onlajn medija u strateške komunikacione projekte.“ Doktorska disertacija. Univerzitet u Beogradu: Fakultet političkih nauka.
- Mitić, Aleksandar and Siniša Atlagić. 2017. „From Twitter Revolution Euphoria to Fake News Panic: Why National Security Needs a Comprehensive Strategic Communication Framework?“. In *Impact of Changes in Operation Environment on Preparation and Execution (Design) of Operations – Proceedings from the International Scientific Conference, November 2-3, 2017*, 477-487. Belgrade: Military Academy of the University of Defence.

- Mitić, Aleksandar. 2019. „Framing Russo-Serbian Cooperation as a „Hybrid threat“: a NATO/EU strategic narrative”. In *Russia and Serbia in the Contemporary World: Bilateral Relations, Challenges and Opportunities*, eds. Bogan Stojanović and Elena Georgievna Ponomareva, 149-166. Belgrade: Institute of International Politics and Economics.
- NI. 2019. “NATO Quint countries urge Belgrade and Pristina to resume dialogue”. 13. 08. 2019. <https://rs.n1info.com/english/news/a507338-nato-quint-urges-solution-to-koso-vo-issue/>.
- Narodna skupština Republike Srbije. 2007. „Rezolucija Narodne skupštine Republike Srbije o zaštiti suvereniteta, teritorijalnog integriteta i ustavnog poretka Srbije.“ 26. 12. 2007.
- National Convention on the European Union Working group for Chapters 30 and 31. 2019. „Comments on Draft National Security and Defense Strategies”. *ISAC Fund*. <https://www.isac-fund.org/wp-content/uploads/2018/06/Comments-on-Draft-National-Security-and-Defense-Strategies-National-convention-on-the-EU.pdf>.
- NATO. 2009. “Strasbourg-Kehl Summit Declaration”. Press release 2009 (044), 04.04.2009, http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_52837.htm?mode=pressrelease.
- NATO Military Liaison Office. 2021. „Vojna kancelarija za vezu.“ https://jfcnaples.nato.int/vkv_beograd
- Nenadović, Aleksandra. 2018. „Da li vojna neutralnost vodi Srbiju u samoizolaciju?“. *Glas Amerike*. 02. 11. 2018. <https://www.glasamerike.net/a/da-li-vojna-neutralnost-vodi-srbiju-u-samoizolaciju-/4639723.html>.
- NSPM. 2014. „Sporazum predsednika DSS Vojislava Koštunice i predsednika SNS Tomislava Nikolića uoči drugog kruga predsedničkih izbora 2012.“ 22. 07. 2014. <http://www.nspm.rs/dokumenti/sporazum-predsednika-dss-vojislava-kostunice-i-predsednika-sns-tomislava-nikolica-uoci-drugog-kru-ga-predsednickih-izbora-2012.html>.

- NSPM*. 2019. „Aleksandar Bocan-Harčenko: Kvinta ponovo ignoriše stav Srbije o vojno-političkoj neutralnosti.“ 13. 08. 2019. <http://www.nspm.rs/hronika/aleksandar-bocan-harcenko-kvinta-ponovo-ignorise-stav-srbije-o-vojno-politickoj-neutralnosti-zasto-se-govori-o-evroatlantskim-integracijama-kada-beograd-vodi-pretpristupne-pregovore-samo-sa-eu.html?alphabet=c>.
- Proroković, Dušan. 2017. „Geopolitičke determinante spoljnopolitičkog pozicioniranja Srbije na početku 21. veka“. *Međunarodni problemi*. Vol. LXIX, br. 4, 401–422.
- RTS*. 2021. „Vučić sa Stoltenbergom u Briselu: NATO je posvećen KFOR-u i njegovoj misiji.“ 17. 05. 2021. <https://www.rts.rs/page/stories/ci/story/1/politika/4376922/vucic-stoltenberg-brisel-nato-kfor.html>.
- CEAS. 2017. *Basic Instinct: The Case for More NATO in the Western Balkans*. September 2017, Center for Euro-Atlantic Studies, Belgrade. https://www.ceas-serbia.org/images/publikacije/CEAS_Basic_Instict_WEB.pdf
- Tanjug*. 2020. „Vojska će čuvati vojnu neutralnost, stvarnu, a ne na papiru.“ *Vucic.rs*. 12. 09. 2020. <https://vucic.rs/Vesti/Najnovije/a37830-Vojska-ce-cuvati-vojnu-neutralnost-stvarnu-ne-na-papiru-vucic.rs.html>.
- Trapara, Vladimir. 2016. „Finlandizacija kao model neutralnosti malih država“. *Međunarodni problemi*. Vol. LXVIII, br. 4, 351–389.
- FoNet*. 2019. „Apaturaj: Treba obavještavati građane koliko je Zapad pomogao Srbiji.“ *NI*. 6. 12. 2019. <https://rs.n1info.com/vesti/a550048-apaturnaj-treba-obavestavati-gradjane-koliko-je-zapad-pomogao-srbiji/>.
- FoNet*. 2021. „Zamenik generalnog sekretara NATO: Poštujemo politiku vojne neutralnosti.“ *NI*. 11. 02. 2021. <https://rs.n1info.com/vesti/zamenik-generalnog-sekretara-nato-postujemo-politiku-vojne-neutralnosti-srbije/>.
- Hallahan, Kirk. 1999. “Seven models of framing: Implications for public relations”. *Journal of Public Relations Research* 11 (3): 205–242.

Hallahan, Kirk. 2008. "Strategic Framing". In *The International Encyclopedia of Communication*, ed. Wolfgang Donsbach, 4855-4860. Oxford: Blackwell.

Wikileaks. 2010. „Serbia: Recipe for a NATO debate: let stand 10 years then stir“. Canonicalid: 10BELGRADE324_a. https://wikileaks.org/plusd/cables/10BELGRADE324_a.html.

Aleksandar Mitić*

Petar Matić

THE STRATEGIC FRAMING OF DISAPPROVAL
OF SERBIA'S MILITARY NEUTRALITY**

Resume

Despite its confirmation by a resolution of the National Assembly, by strategic documents and statements by Serbian and foreign officials, including NATO, Serbia's military neutrality has at the same time been disapproved. This disapproval has accompanied Serbia's military neutrality ever since the adoption of the 2007 resolution, and has been fostered in non-governmental, political party, expert and international circles. This study analyses the strategic frames used for this objective.

The analysis inquires whether and how Euroatlantic circles use a double narrative towards the military neutrality of the Republic of Serbia. The first one – formal and consenting. The second – informal and disapproving. Such a double narrative is balancing between, on one side, the aspirations of the Serbian public opinion – opposed to membership - and on the other side, hopes that NATO's "open-door policy" will eventually provide results in terms of Serbia's integration in this organization. Such an approach potentially destabilizes the concept of Serbia's military neutrality, but it also fosters the impulse for its further anchoring in Serbia's legal system.

Keywords: military neutrality, Serbia and NATO, army, foreign policy, strategic communication***

---

* E-mail address: aleksandar.mitic@diplomacy.bg.ac.rs.

** This paper was written within the research project "Serbia and Challenges in International Relations in 2022" funded by the Ministry of Education, Science and Technological Development, and being carried out by the Institute for International Politics and Economics.

*** Овај рад је примљен 9. априла 2021. године, а прихваћен на састанку Редакције 18. октобра 2021. године.